

ΓΙΩΤΑ ΚΡΙΑΛΗ

Με τη φλόγα
στην καρδιά

Καταβολές

ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Με τη φλόγα
στην καρδιά

Σειρά: Ιστορικό Μυθιστόρημα
Τίτλος: Με τη φλόγα στην καρδιά
Συγγραφέας: Γιώτα Κριλή
Φιλολογική επιμέλεια: Νεφέλη Χαραλαμπίκου
Θέωρηση δοκιμίων: Εύη Ζωγράφου
Εκπόνηση εξωφύλλου-Σελιδοποίηση: Έλενα Ματθαίου

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

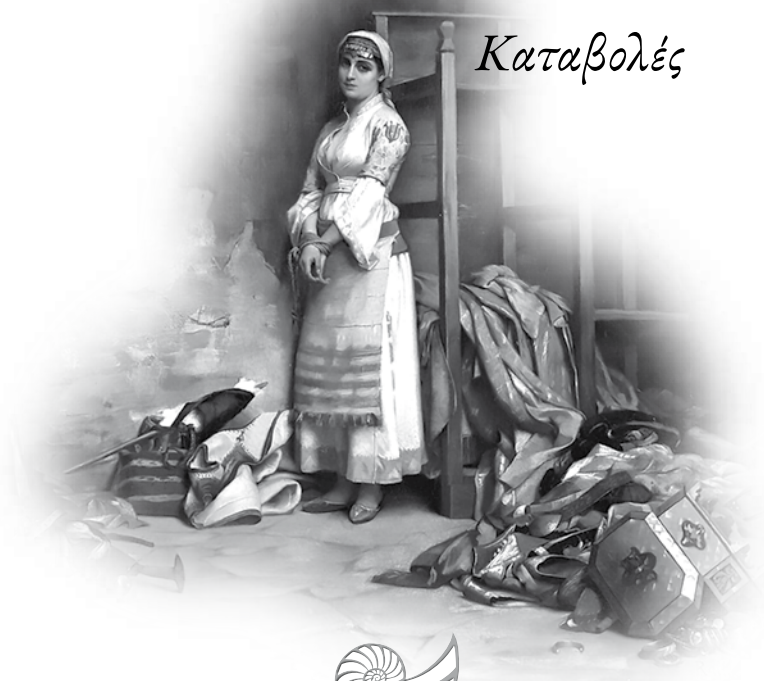
Copyright © 2017: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
& Γιώτα Κριλή
Σόλωνος 136, Αθήνα 106 77
Τηλ.: 210 3829339-210 3803925, Φαξ: 210 3829659
email: info@oceanosbooks.gr
www.oceanosbooks.gr

ISBN: 978-618-5284-17-6

ΓΙΩΤΑ ΚΡΙΛΗ

Με τη φλόγα
στην καρδιά

Καταβολές

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ειχασία περί ιστορίας και προγόνων με οδήγησε στο όραμα και στη συγγραφή του μυθιστορήματος *Καταβολές*. Είναι βασισμένο σε ιστορικές πηγές, αλλά η πλοκή και τα πρόσωπα είναι δημιούργημα της δικής μου φαντασίας.

Δεν υπάρχει γραπτή ιστορία για το χωριό μου. Τα πιο πολλά μικρά χωριά, ειδικά στα ορεινά μέρη, ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Η προφορική ιστορία πάει πίσω δυο, το πολύ τρεις γενεές. Ο ιερέας του χωριού μου, Ευάγγελος Δ. Μπαρδαβίλλιας (1883-1963), αναφέρει στο βιβλίο του *Το χωριό μας, το Κεραστάρι*, ότι «όπως μου έλεγεν ο μακαρίτης

ο πατέρας μου», αρκετές οικογένειες από τους κατοίκους του χωριού κατάγονταν από παραθαλάσσια μέρη. Όμως δεν διασαφηνίζει την εποχή που εποίκησαν.

Μελετώντας τη σύγχρονη ελληνική ιστορία κατέληξα στο συμπέρασμα ότι αυτές οι οικογένειες, συμπεριλαμβανομένων και των δικών μου Κριλέων και Σιαμπέων, που εγκαταστάθηκαν στο χωριό μας, πρέπει να βρέθηκαν στα βουνά από τις καταδιώξεις του Ιμπραήμ (1825-1828) και να έμειναν τελικά, εξ αιτίας σχέσεων που θα είχαν δημιουργήσει. Φυσικά δεν έχω τεκμήρια που να υποστηρίζουν αυτήν την άποψη.

Η αστυφιλία, κύριος παράγοντας για την ερήμωση της υπαίθρου τον περασμένο αιώνα, έχει τις ρίζες της στις απαρχές του Ελληνικού Κράτους. Οι τότε ηγέτες του Βασιλείου και οι «προστάτιδες» Δυνάμεις εφάρμοσαν επείσακτα πρότυπα στην εδραίωση του νεοσύστατου κράτους τα οποία εξυπηρέτησαν την εξουσία τους. Δεν υπήρξε μέριμνα για την επαρχία, όπου ο παραδοσιακός τρόπος ζωής συνεχίστηκε, κάτω από την επιρροή του αντι-Διαφωτισμού. Επιπρόσθετα, η γλώσσα που μιλούσε ο λαός περιφρονήθηκε και υποβαθμίστηκε από τους λογιότατους. Το κλεινόν άστυ, κέντρο εξουσίας και καθωσπρεπισμού, λειτούργησε σαν πόλος έλξης για τον αγροτικό κόσμο που ζούσε παραμελημένος και υποτιμημένος, έξω από τα τείχη του.

Θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους εκείνους που μου συμπαραστάθηκαν στην πορεία της δημιουργίας τούτου του έργου. Οφείλω ξεχωριστή μνεία και ευγνωμοσύνη στη Σοφία Σακελλή και τον Alfred Vincent για την πολύτιμη συνεργασία τους και τη γενναιοδωρία χρόνου που αφιέρωσαν διαβάζοντας το πρωτότυπο. Ευχαριστώ τον Βρασίδα Καραλή, τον Γιώργο Χατζηβασίλη, την Ελένη Νίκα, την Παναγιώτα Νάζου, τον Βασίλη Αδραχτά, την Ντίνα Δουρβά, τη Σοφία Ράλλη-Καθαρείου, την Άννα Ιωαννίδου, τον Γιώργο Μιχελακάκη, που διάβασαν το πρωτότυπο και προσέφεραν σημαντικά σχόλια. Ευχαριστώ τον συγχωριανό μου Θανάση Ν. Βίγλα για το χρήσιμο υλικό που έστειλε και τις φωτογραφίες με το πρινοκόκι, τους φίλους Ιωάννα Φωκίωνος και Κώστα Μυτιλήνη για τα βιβλία που μου έστειλαν από την Αθήνα, τον ανιψιό μου Αναστάσιο Κ. Τζιούμη, πολυτάξιδο αστροφυσικό που, με το κάθε του ταξίδι, μου κουβαλούσε τα απαραίτητα ιστορικά βιβλία, την κόρη μου Σοφία για τη συμπαράστασή της στην έκδοση του βιβλίου.

Γιώτα Κριλή

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Φουσκοδεντριά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Μάης μήνας. Η άνοιξη φορούσε τα καλά της. Τα αηδόνια στη ρεματιά ακατάπαυστα. Ο πατέρας με τον Αλέκο έφυγαν με το χάραμα. Στον ουρανό έλαμπε ακόμη το άστρο της αυγής. Η μάνα άρμεξε τις γίδες και κρέμασε την τέσα με το γάλα στη φούρκα. Σκούνησε την Κατερίνα.

– Ξύπνα! Θα τις πάω στο κοπάδι. Νά 'σαι έτοιμη.

Η Κατερίνα χασμουρήθηκε και γύρισε στο άλλο της πλευρό. Ήταν γλυκός ο ύπνος το πρωί. Τη μάλωσε η μάνα που τη βρήκε στο στρώμα. Τη σήκωσε, της μουντζούρωσε το πρόσωπο και πήραν τον ανήφορο. Κράταγαν κι από ένα ματσούκι στο

χέρι – η μόνη τους άμυνα ενάντια στα βάτα και τα φίδια. Το σπίτι τους ήταν στους πρόποδες του βουνού και μπορούσαν να ανεβαίνουν αθέατες από την πλαγιά. Πήγαιναν να μαζέψουν πρινοκόκι. Στο βουνό τα πουρνάρια ήταν χαμηλά και τα έφταναν από τα βράχια. Από το ύψωμα αγνάντευαν τη μικρή πεδιάδα και τους δουλευτάδες στα χωράφια.

– Μάνα, να ο πατέρας, σκαλίζει στις Αχλαδιές. Εκεί πέρα στο καταράχι, φαίνεται ο Αλέκος με τα πρόβατα.

Σαν βγήκε ο ήλιος για τα καλά, τις έπιασε η κάψα και μπήκαν στο δάσος. Η Κατερίνα σκαρφάλωσε σ' ένα πουρνάρι. Έσπαζε μικρές κλάρες και τις πέταγε κάτω. Η μάνα τσιμπούσε σβέλτα τα κόκκινα σπυράκια.

– Μάνα! Βρήκα φωλιά! Είν' αμάλλιαγα κισσόπουλα.

– Κατέβα. Όταν μεγαλώσουν θα τα πάρουμε και θα τα ψήσουμε.

Έφαξαν και για τρυφερά σπαράγγια, για μοβ ορχιδέες που τις έλεγαν «καλογρίτσες» κι είχαν νόστιμο μίσχο. Έπειτα, σταμάτησαν δίπλα στη Γλυκόβρυση να κολατσίσουν. Τα σκουτιά τους ξεσκισμένα από τα πουρνάρια. Τα χέρια τους γρατσουνισμένα και ματωμένα. Τα έπλυναν και τ' άλειψαν με την αντισηπτική αλοιφή που έφτιαχνε η μάνα από θεραπευτικά βότανα. Ήπιαν δροσερό νερό και κάθισαν να ξεκουραστούν πάνω στις χλωρές φτέρες,

κάτω από τον ίσκιο των ψηλών βαλανιδιών. Η Κατερίνα είδε λαγό που λούφαζε. «Θα τον πιάσω!» φιθύρισε κι έκανε έναν σάλτο. Ο λαγός πετάχτηκε και τον κυνήγησε. Έπειτα από λίγο γύρισε λαχανιασμένη.

– Μια 'μέρα θα τον πιάσω στα σίγουρα.

Η μάνα χαμογέλασε. Μεσ στο δάσος ένιωθαν ελεύθερες. Χαίρονταν τη δροσιά, τα κελαηδήματα των πουλιών, τη σβελτάδα των αγριμιών.

Ήταν όμορφη η Κατερίνα. Όμως, απ' όταν άρχισε το σώμα της να παίρνει τη γυναικεία του μορφή, έμενε κλεισμένη στο σπίτι. Είχε μάθει από πολύ μικρή να δουλεύει τον αργαλειό. Ύφαινε τα αναγκαία για την οικογένεια και μερικά για την προίκα της. Φρόντιζε τα μανάρια στο μαντρί και στην αυλή. Κατέβαινε προσεκτικά και στον κήπο.

– Κατερίνα μου, φυλάξου! της έλεγε συχνά η μάνα.

Την έπαιρνε μαζί της, μόνο στα απόμερα μέρη του βουνού και του δάσους, για να μαζεύουν πρινοκόκι. Υπήρχε μεγάλη ζήτηση για τον μικρό κόκκινο μύκητα που μεγάλωνε στα φύλλα του πουρναριού. Γινόταν κόκκινη βαφή για τα φέσια. Μάζευαν και το ριζάρι. Το άπλωναν και το στέγνωναν. Έπειτα το στούμπιζαν και γινόταν σκόνη. Κάθε Σάββατο η μάνα πουλούσε τις βαφές στονπραματευτή κι αγόραζε τα χρειαζόμενα· νήματα για ύφανση, μαντίλες, κουβαρίστρες, υφάσματα, χτένια, μπαχαρικά κι άλλα. Έβαφαν με φυτικές βαφές και τα δικά τους σκουτιά

και γνέματα. Ο πατέρας δούλευε στο τσιφλίκι. Ο αδελφός της ο Αλέκος, τρία χρόνια μεγαλύτερος, ήταν τσοπάνης στα κοπάδια του αγά. Φιλοτεχνούσε κι έργα στο ξύλο ο Αλέκος. Έφτιαχνε γκλίτσες και χάραζε κεντίδια στη λαβή τους. Είχε σκαλίσει ένα σκαφίδι σε κορμό από δένδρο και μερικές γαβάθες. Έπαιζε τη φλογέρα και το τραγούδι του αντηχούσε στις πλαγιές και τις ραχούλες.

Όταν ήταν μικρή η Κατερίνα, ο Αλέκος την έπαιρνε συχνά μαζί του. Της μάθαινε τα βοσκοτόπια, τα ονόματα των δένδρων, των πουλιών, των λουλουδιών. Της έδειχνε πώς να γνωρίζει τα άγρια φρούτα, πώς να βυζαίνει το μέλι από τα άνθη της ασφάκας, πώς ν' ανεβαίνει στα δένδρα. Της έφτανε γνωμένα γκόρτσα. Μάζευαν ρίγανη για τη μάνα. Έπαιζαν πεντόβολα και τις αμάδες. Μίλαγαν για τις έξυπνες προβατίνες και ντάντευαν τα νεογέννητα αρνάκια. Της έλεγε πως μια μέρα οι κλέφτες θα έδιωχναν τον κατακτητή και τα όμορφα βοσκοτόπια θα γίνονταν δικά τους.

Ένα ηλιόλουστο πρωινό έπαιζαν αμάδες. Έτρεχε αναφοκοκκινίζοντας η Κατερίνα. Της είχε πέσει το τσεμπέρι και οι ξανθές πλεξούδες της χρύσιζαν στον ήλιο. Ξαφνικά παρουσιάστηκε ένας καβαλάρης με τα λαγωνικά του. Πιο κάτω στάθηκαν και οι σωματοφύλακές του. Τα μάτια του κόλλησαν πάνω της.

– Αμάν, αμάν! αναφώνησε.

Τα παιδιά πάγωσαν από τον φόβο. Ο Αλέκος έπιασε το χέρι της Κατερίνας κι έσχυψαν τα κεφάλια.

– Ε, βοσκέ, έτσι φυλάνε τα πρόβατα; Αν σε ξαναπιάσω να παίζεις αμάδες, αλίμονό σου!

Περιεργάστηκε την Κατερίνα και μ' ένα σφύριγμα ικανοποίησης σκούνησε το άλογο κι έφυγε. Ήταν ο κοτζαμπάσης ο Κουβέρτης. Εκείνη ένιωσε την κακόβουλη δύναμη στην άπληστη ματιά του και ταράχτηκε. «Κάθαρμα!» φιθύρισε ο Αλέκος. Κοίταξε την Κατερίνα και ξαφνιάστηκε. Ήταν σαν να την έβλεπε για πρώτη φορά.

– Μεγάλωσες Κατερίνα. Από 'δώ και πέρα θα μένεις στο σπίτι.

Θα είχαν περάσει κάνα δυο χρόνια από τότε. Μια μέρα, μάνα και κόρη επέστρεφαν από την πρωινή τους έξοδο. Άκουσαν ποδοβολητό αλόγων κι έτρεξαν να κρυφτούν πίσω από τους θάμνους. Οι καβαλάρηδες τις είχαν ήδη εντοπίσει.

– Γιαουρίσες! κραύγασε ο αρχιζαμπίτης.

Δυο άλλοι ξεκαβαλίκεψαν. Τις άρπαξαν και τις έσυραν μπροστά του. Το άλογό του φρούμαξε κι οπισθοχώρησε. Το πειθάρχησε. Τράβηξε το γιαταγάνι και το στριφογύρισε απειλητικά πάνω από τα κεφάλια των γονατισμένων γυναικών. Η μάνα ξεφώνησε.

– Έλεος αφέντη! Έλεος!

Η Κατερίνα κόλλησε πάνω της τρέμοντας. Ένιωσε το γιαταγάνι να της ξεσκίζει το τσεμπέρι. Οι πλούσιες ξανθές πλεξούδες πρόβαλλαν σε αντίθεση με το μουτζουρωμένο πρόσωπο. Τα δάκρυά της

ξέπλεναν τη μουτζούρα. Χαχάνισαν οι δυνάστες. Στο άψε σβήσε την απέσπασαν, τη φίμωσαν, την έβαλαν πάνω στο άλογο και την έδεσαν. Η γονατισμένη μάνα έκλαιγε βουβά μέχρι που έσβησε ο σάλαγος του ποδοβολητού. Τότε έσυρε σπαρακτική κραυγή. Ο θρήνος της ρίγησε τη ρεματιά και λύγισε τα δένδρα.

Οι απαγωγείς πήγαν στον κατή και πήραν την τυπική άδεια. Πριν βραδιάσει έφτασαν στην Τριπολιτσά και παρέδωσαν την Κατερίνα στο σαράι. Ήταν μόλις δεκατεσσάρων χρονών. Ένωσε που την ξεφόρτωναν. Άνοιξε τα μάτια της και γέμισαν μαυρίλα. Την άρπαξε ένας αράπης και την κουβαλούσε. Την απέθωσε στο χαμάμι λέγοντας:

– Αλλάχ βερσίν.

Την ξάφνιασε η αλλόκοτη παιδική φωνή που βγήκε από τον μαύρο γίγαντα. Γυναίκες κινούνταν τριγύρω της σαν οπτασίες. Φορούσαν άσπρες πουκαμίσες. Κάποια της έδωσε νερό. Το ήπιε μονορούφι. Ένωσε τα χέρια τους πάνω της. Την έγδυναν. Έκλεισε τα μάτια και ζάρωσε. Την έβαλαν μες στο νερό. Το σώμα της κοκκάλωσε.

– Μη φοβάσαι.

Ξέσπασε σε αναφιλητό.

– Ηρέμησε τώρα. Να, κάθισε εδώ.

Το νερό ζεστό, λυτρωτικό. Τα χέρια των γυναικών απαλά. Την έπλυναν και την έλουσαν. Τη στέγνωσαν, τη χτένισαν, της σκούπισαν τα δάκρυα. Της έκοψαν

τα νύχια και την άλειψαν με μυρωδάτες αλοιφές. Της φόρεσαν άσπρη πουκαμίσα και την οδήγησαν σ' ένα δωμάτιο. Την ξάπλωσαν στο ντιβάνι και μια ηλικιωμένη κάθισε δίπλα της. Τότε μπήκαν μέσα δυο άλλες. Εκείνη που ήταν ντυμένη σαν βασίλισσα την κοίταξε εξεταστικά κι ένα χαμόγελο ικανοποίησης φώτισε το πρόσωπό της. Η άλλη έσκυψε κι άρχισε να την πασπατεύει. Της έκανε εντατική εξέταση. Της άνοιξε τα πόδια κι ερευνούσε τον κόλπο της.

– Μη σφίγγεσαι!

Σαν τέλειωσε, αναστήλωσε το κορμί της κι ανακοίνωσε.

– Όλα είν' όπως πρέπει.

Η βασίλισσα χάιδεψε το μέτωπο της Κατερίνας κι έφυγαν. Έπειτα από λίγο της έφεραν φαγητό.

– Έλα τσούπρα, να φας να μεγαλώσεις. Είσαι τυχερή. Της άρεσες της Πασίνας.

Εκείνη κούνησε αρνητικά το κεφάλι.

Μπήκε μια κοπέλα παίζοντας μουσική. Μπήκαν και δυο άλλες χορεύοντας. Η μουσική μαγευτική. Χαλάρωσε. Ένωθε συντριμμένη. Οι κοπέλες κινούνταν ανάλαφρα και της χαμογελούσαν. Νόμισε ότι ονειρευόταν.

– Αμ, για σένα χορεύουν. Τις έστειλε η Πασίνα, είπε η γυναίκα δίπλα της.

Έπειτα από λίγο χασμουρήθηκε. Τα μάτια της γλάρωσαν. Οι χορεύτριες έφυγαν αλλά έμεινε η κοπέλα με το λαούτο. Η απαλή μουσική τη συνόδεψε

στο όνειρο. Πέρασε βουνά, ραχούλες και χαράδρες κι έφτασε πάνω από το χωριό. Είδε τη μάνα να οδύρεται. Της φώναζε, την παρηγορούσε, αλλά δεν έβγαине η φωνή της. Τα χέρια της τραβούσαν βίαια το φίμωτρο. Κάποιος τα κράτησε και τα χάιδευε. Ήταν η γυναίκα που καθόταν δίπλα της. Είχε διαισθανθεί την εύνοια της Πασίνας για τούτη την όμορφη κόρη και τη χάιδευε σαν μάνα.

Έλεος, αφέντη! Έλεος!
Ένωσε το γιγαγάνι να της ξεσκίζει το τσεμπέρι. Οι πλούσιες ξανθές πλεξούδες πρόβαλλαν σε αντίθεση με το μουντζουρωμένο πρόσωπο. Τα δάκρυά της ξέπλεναν τη μουντζούρα. Χαχάνισαν οι δυνάστες. Στο άψε-σβήσε την απέσπασαν, την φίμωσαν, την έβαλαν πάνω στο άλογο και την έδεσαν...

Η γονατισμένη μάνα έκλαιγε βουβά μέχρι που έσβησε ο σάλαγος του ποδοβολητού. Τότε έσυρε σπαρακτική κραυγή.

Ο θρήνος της ρίγησε τη ρεματιά και λύγισε τα δέντρα.

Οι απαγωγείς πήγαν στον κατή και πήραν την τυπική όδεια. Πριν βραδιάσει, έφτασαν στην Τριπολιτσά και παρέδωσαν την Κατερίνα στο σαράι.

Ήταν μόλις δεκατεσσάρων χρονών...

Ένα επικό, συγκινητικό και συναρπαστικό μυθιστόρημα που απεικονίζει την ανδρεία, τη μεγαλοψυχία, τα πάθη και την καρτερία ενός λαού υπόδουλου επί αιώνες στον Οθωμανό δυνάστη. Η δράση του εκτυλίσσεται σε ένα μικρό χωριό της Αρκαδίας, όπου οι κάτοικοι σπκώνουν τα όρματα μαζί με τους αρχηγούς της Επανάστασης του 1821, και μας οδηγεί πίσω στις ματωμένες ρίζες μας...

ΩΚ 212

ΩΚΕΑΝΟΣ

Σόλωνος 136, 106 77 Αθήνα

Τηλ.: 210 3829339 - 210 3803925

www.oceanosbooks.gr

ISBN: 978-618-5284-17-6

9 786185 284176